

Persoană și comuniune în Ortodoxie

- STUDIU PRACTIC, CONSTATATIV ȘI DE IMPACT -

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Lucrare alcătuită sub îndrumarea

P.C. SALE, PR. PROF. DR. DUMITRU RADU

Propunător:

Prof. drd. ZAMFIR MIRELA VASILICA (OANEA)

CONSTANȚA,

2014

INTRODUCERE

Omul nu este un individ care să-și ducă viața aceasta pământească separat de ceilalți oameni. Omul devine persoană numai în relație cu semenii săi și se păstrează ca persoană în veșnicie prin binele săvârșit față de aproapele. De la vârste fragede omul simte acest mesaj divin în sufletul lui, recunoscut ca lege morală naturală și, deodată cu începerea manifestării conștiinței de sine și a înțelegerii lumii în care trăiește, în jurul vârstei de 6-7 ani începe căutările pentru descoperirea propriului univers interior, cu care să se deplaseze spre eternitate.

Educația, ca acțiune tipic umană, intervenție sau direcționare a dezvoltării personale a omului este categoria fundamentală a pedagogiei, esența evoluției unei comunități, realizată prin relații interumane imperative. Deseori auzim remarci despre educația unui om sau lipsa acesteia, prin prisma comportamentului său social. Și, tot atât de des auzim remarci la adresa familiei care l-a educat ori la adresa celor 7 ani de acasă ai acelui om. Iar tot de atât de multe ori, completările referitoare la educație se îndreaptă spre cele ce învață sau a învățat la școală. Înțelegem lesne așadar, că marea masă a societății apreciază, indirect, că factorii dezvoltării umane cei mai recunoscuți și, implicit cei mai relevanți în dezvoltarea personală a omului sunt cei legați de educație, aceasta realizată într-o completare și interrelaționare între actorii școlii și membrii familiei și ai comunității.

Formarea instituțională ține însă, în mod direct de sistem, pe de o parte de sistemul familial, iar pe de altă parte de sistemul de învățământ și de sistemul social. Se asigură comunității în acest fel acel set de reguli formale sau informale, generatoare de ordine în raporturile sociale. Se poate spune că în viața cotidiană regulile instituționale „reprezintă regulile

jocului” ori acele limitări sau constrângeri create de indivizi pentru a da formă interacțiunii umane în cadrul acțiunii lor sociale.

Începutul vieții școlare, ca integrare în sistemul instituționalizat a copilului coincide cu demersul personal al acestuia de cunoaștere teoretică a învățăturilor de credință predate în școală, iar în interdisciplinaritatea cu matematicile claselor primare, cu noțiunile de limbă, cu cele de mediu, cu abilitățile practice și artistice, descoperă celor din jur practicile religioase ale celor *7 ani de acasă*. Pe acest fond începe să construiască profesorul de religie sute de universuri interioare ce conțin chipul lui Dumnezeu și, deopotrivă mijloace de explorare a resurselor interioare, care să asigure deplasarea lor spre eternitatea asemănării cu Dumnezeu.

Cât de ușoară, de frumoasă, de responsabilă poate fi o astfel de misiune? Un profesor nu-și poate răspunde singur, dar înțelege aceasta din luminozitatea ochilor copiilor, de care nu se mai desparte niciodată în sufletul său, căci devine responsabil în veșnicie pentru ei.

Cum poate un profesor de religie să așeze în rânduială tinere universuri interioare, în plină formare și ascensiune, pe drumul dintre chip și asemănare, dar mereu la răscrucea dintre preoția universală și preoția sacramentală, căci va trebui să rămână în mintea fiecăruia, în permanență întrebarea Sfântului Apostol Pavel: *”Oare toți sunt apostoli? Oare toți sunt prooroci?”*(I Corinteni 12, 29)?

Prin prisma experienței personale referitoare la formările inițiale în administrație publică, teologie ortodoxă, asistență socială, cultură și civilizație, didactica religiei, psihologie și a expertizei în practica pedagogiei creștine, dar și în managementul școlar și a voluntariatului religios, am înțeles, într-un cadru foarte particularizat, cercetând interesul elevilor mei pentru studiul disciplinei religie în școală, dar și pentru viețuirea lor în comuniune cu Dumnezeu în Biserica Sa, pe parcursul anilor 2009-2014, am înțeles că „Ortodoxia românească are azi un

profil nou, dar articulațiile ei complexe nu sunt cunoscute. Statisticile pozitive privind Ortodoxia în România nu redau și calitatea acesteia, influența ei în existența reală a credincioșilor, în coeziunea socială a poporului, în direcția politică a țării. **Care sunt rădăcinile acestei situații?**”¹.

Încercăm să răspundem întrebării anterioare prin conținutul prezentului studiu, urmărind evoluția istorică a manifestării spiritualității ortodoxe recente, valorile și modul de valorizare, precum și contextele sociale, economice și culturale spre care România s-a îndreptat în ultima perioadă de timp.

Studiul de față nu își propune să schimbe pe termen scurt viziunea românilor privitoare la relația de comuniune dintre Dumnezeu și om, nici să implementeze strategii de comuniune personală cu semenii și cu Dumnezeu, ci, urmărind o documentare atentă din înscrisurile din biblioteci, biserici și mănăstiri, mărturisiri, dar mai ales experiențe personale se vrea un instrument de identificare a unor factori programatici în personalitatea comunității noastre de azi, determinanți pentru valorizarea ori nonvalorizarea religioasă, dată mai ales de atitudinea tinerilor.

Ipoteza de lucru ce stă la baza studiului prezent pornește din reflecția și însușirea personală, ca profesor de religie a valorii existenței unei relații adânci și consistente între teorie și practică.

Întreaga teză încearcă să aducă în atenție gradul de valorizare al societății contemporane privind învățătura Bisericii despre comuniunea dintre Dumnezeu și om, într-o structurare accesibilă a lucrării, o introducere și patru capitole, structurate în două părți. În Introducere se urmărește justificarea temei, iar apoi în Capitolul I se urmărește definirea conceptelor și conturarea lor prin prisma învățăturii

¹ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1995, pag. 10.

de credință și elementele esențiale restaurării omului în vederea comuniunii cu Dumnezeu, se sintetizează aspectele teoretice privind sistemul de învățământ și predarea religiei ca parte componentă a acestuia. Capitolul II descrie contribuția Părintelui Stăniloae la definirea noțiunilor de Persoană și Comuniune. Personalitate de excepție, în materie de teologie, atât pe plan național cât și pe plan universal, Pr. Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, prin teologia exprimată în scris și trăită de el însuși, a atras și atrage prin profunzimea, bogăția și claritatea operei sale, nu numai teologi dar și oameni din alte categorii profesionale, fie ei intelectuali, fie oameni simpli.

În Capitolul al III-lea se conturează studiul practic referitor la spiritualitatea poporului român în legătură cu valorile religioase persoană și comuniune, din perspectiva elevului care studiază religia în școală, în învățământul preuniversitar românesc. În Capitolul al IV-lea se descriu concluziile personale în legătură cu perspectivele acționale ale acelor factori programatici din personalitatea comunității noastre de azi, determinanți pentru valorizarea ori nonvalorizarea religioasă, dată mai ales de atitudinea tinerilor de azi, având în vedere că „... întreaga viață e un proces de inițiere în vederea morții și comuniunii. Căci moartea deschide, prilejuind învierea, drumul progresului infinit, al realizării umane înțeleasă ca înaintare spre întruchiparea prototipului.

PARTEA I – ASPECTE TEORETICE

CAPITOLUL I

Omul ființă spirituală personală

În relația aceasta conștientă și voluntară a ființei noastre cu Dumnezeu, datorită sufletului înrudit cu Dumnezeu, stă chipul lui Dumnezeu în om. Omul e după chipul lui Dumnezeu, pentru că, având un suflet înrudit cu Dumnezeu, tinde spre Dumnezeu, sau se află într-o relație vie cu Dumnezeu. Iar prin această relație menține neslăbită înrudirea cu Dumnezeu. Chiar un chip biologic se menține în înrudirea cu modelul său numai dacă-i vine de la model o putere continuă, sau dacă e între el și model o comuniune continuă.

Omul se menține ca chip neslăbit al lui Dumnezeu numai dacă, pe baza unei înrudiri, se menține între el și Dumnezeu o relație vie, o comuniune continuă, în care e activ nu numai Dumnezeu, ci și omul. Deci ființa noastră se arată și se menține ca chip al lui Dumnezeu prin relația vie, iar această relație e posibilă pentru că Dumnezeu l-a făcut pe om de la început înrudit cu Sine și deci capabil de relația cu Sine. Mai bine zis l-a pus de la început în relație conștientă și liberă cu Sine, chiar prin insuflarea sufletului viu.

Ființa noastră e înrudită cu Dumnezeu prin duhul primit, dar primește duhul pentru că e capabilă de el pentru că e capabilă de relația conștientă cu Dumnezeu.

Omul a fost cinstit prin însuși actul creației sale cu calitate de chip al lui Dumnezeu, întrucât prin ea i s-a sădit înrudirea și relația lui cu Dumnezeu. Dar această calitate se menține și se dezvoltă prin relația continuă cu Dumnezeu de care omul e capabil și după care se cere prin sufletul său. Chipul e un "*dar*" și o "*misiune*".

În calitate de chip, omul întreg tinde spre modelul său, spre Dumnezeu. Fără legătura cu Dumnezeu, omul nu poate fi cugetat. Raportarea la absolut ține de ființa lui. Omul e înrădăcinat și ancorat în absolut. Omul tinde spre Dumnezeu, întrucât Dumnezeu e absolut, și tinde spre absolut întrucât absolutul e Dumnezeu personal.

Chipul implică destinația omului spre îndumnezeire, setea de infinitate, ca relație bilaterală. Asemănarea însă e nu numai starea finală de îndumnezeire, ci întreg drumul de dezvoltare a chipului, prin voința omului stimulată și ajutată de harul lui Dumnezeu.

Omul, primind chipul Sfintei Treimi (Facere 1, 26-27) este împodobit cu cinste și înțelepciune (Psalmul 20, 3-4) și este așezat în „prietenia” lui Dumnezeu, în rai, aproape de pomul vieții (Facere 2, 8-9).

„În planul lui Dumnezeu, omul are un rol superior unic în lume și un destin supranatural. Omul este creat de Dumnezeu pentru Dumnezeu. Dumnezeu a creat lumea pentru om, spre a fi oferită ca un dar lui Dumnezeu. Vocația omului este de a stăpâni lumea și de a adora pe Dumnezeu (Facere 2, 6) în comuniune cu Acesta. Aspectul tragic al omului vine din faptul că omul, creat ca persoană liberă, pentru comuniune, suune voluntar firea sa unui proces de singularizare. Or, omul nu e un individ solitar, iar el rămâne persoană numai în comuniune de iubire cu altă persoană. Nimeni nu devine persoană singur.”².

Idiferent la forma la care se raportează noțiunea de PERSOANĂ, ca membru al comunității umane, ca instituție în raporturi fizice sau juridice, ori categorie gramaticală, prin care se desemnează raportul cu celălalt, fie o altă persoană sau lucru, termenul indică cel puțin comunicarea, disponibilitatea persoanei de a intra în relație. Extinderea și aprofundarea acțiunii

² Pr. prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, A-Z Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, pag. 271

la formele sufletești cele mai adânci stă în potențialul persoanei, aceasta putând să dezvolte relații de comuniune.

Comuniunea nu e o stare, ci o mișcare care se aprofundează și se extinde, un proces de asimilare și de reciprocă dăruire în continuă creștere, o relație vitală de împlinire reciprocă. Ea se hrănește continuu din împărtășirea cu Hristos. "Paharul binecuvântării pe care-l binecuvântăm, nu este el o comuniune cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem, nu este ea o comuniune cu trupul lui Hristos?" (I Cor. X, 16). Sfântul Apostol Pavel lasă să se vadă aici clar că viața de comuniune a creștinilor se întemeiază pe participarea în comun la viața lui Hristos prin împărtășirea cu Sângele și cu Trupul Său. Creștinii din Corint aveau mereu trează conștiința că Hristos este în mijlocul lor, că ei sunt mădulare ale unuia și aceluiași trup - Biserica al cărei cap este Hristos.

„Dialogul și deci numai dialogul desăvârșit în duh de rugăciune trebuie să se facă...”³.

Pentru spiritualitatea ortodoxă, fericirea împărăției cerurilor este înainte de toate participarea comună la viața divină a Sfintei Treimi, moștenirea comună a vieții divine, posedarea prin har de către oameni a tot ceea ce Sfânta Treime posedă prin natură. Viața treimică pentru Biserica Ortodoxă este fundamentul de nezdruncat al întregii gândiri religioase, al întregii evlavii, al întregii vieți spirituale.

³ Pr. Dumitru Stăniloae, *Rugăciunea și experiența Duhului Sfânt*, Editura deisis, Sibiu, 1995, pag. 36

Sistemul de învățământ românesc, cadru specific al dezvoltării morale personale și sociale, prin intermediul disciplinei religie

Pentru o expunere eficientă și relevantă a ceea ce constituie politicile educaționale la nivelul sistemului de învățământ actual și predarea religiei ca disciplină cuprinsă în Planurile cadru este necesară structurarea acestui capitol potrivit unui index, resursă în identificarea pas cu pas a dezvoltării politicilor educaționale în sistemul de învățământ românesc după Revoluția din Decembrie '89, până în prezent, dar nu înainte de a face o scurtă trecere în revistă a istoricului școlii românești.

Astfel, uzând de conceptele cheie pentru sprijinirea reflecției asupra caracterului necesarmente al existenței și aplicării politicilor educaționale în sistemul de învățământ românesc; cadrul de referință: dimensiunile și cadrul legislativ al educației școlare, inclusiv aspectele legate de specificul educației religioase; materialele: indicatorii și întrebările pentru identificarea și implementarea priorităților pentru schimbare; procesul incluziunii: prin care participanții planifică schimbările și pun planurile în practică se constată că noțiunile semnificative ale indexului acestui capitol sunt „reformă” și „schimbare”.

Finalitățile educației sunt stabilite în funcție de rezultatele cercetărilor privind necesitățile și potențialul educațional la nivelul societății românești și sunt stabilite prin legislație.

Pe parcursul celor 20 de ani care au trecut de la Revoluția din Decembrie '89 sistemul de învățământ a fost reglementat legislativ prin legi fundamentale, organice, specializate, hotărâri și ordonanțe și acte subsecvente lor.

Disciplina religie s-a predat în școlile de stat după 1989, până în 2011 potrivit Legii Învățământului nr. 84/1995, republicată, art. 9, alin. (1): „Planurile-cadru ale învățământului

primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevul, cu acordul părinților sau al tutorelui legal instituit, alege pentru studiu religia și confesiunea.

Prin urmare, prezența disciplinei religie în oferta școlară este obligatorie din punct de vedere legal, cu posibilitatea pentru elevi de a nu frecventa orele de religie, la solicitarea scrisă a părintelui sau a tutorelui legal constituit.

Prezența religiei în sistemul de învățământ românesc nu este o inovație a perioadei post-decembriste. Legea instrucțiunii publice din 1864, care a stat la baza învățământului românesc peste trei decenii și care a fost una dintre primele legi din Europa care instituiau obligativitatea și gratuitatea învățământului (după Suedia, Norvegia, Prusia și Italia, dar înaintea Marii Britanii, Elveției, Bulgariei, Serbiei, Franței), așeza religia la loc de cinste între obiectele de studiu, atât în cadrul învățământului primar, unde se predă catehismul (art. 32), cât și în cadrul învățământului secundar, gimnazial și liceal, unde se predă „religiunea” (art. 116).

Structura noilor programe școlare pentru disciplinele socio-umane pentru gimnaziu și liceu pregăteau aplicarea unor astfel de cerințe pentru toate disciplinele din Planurile cadru de școlarizare, prin perspectiva Legii Educației Naționale nr. 1/2011, potrivit Recomandării Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională.

Astfel, prin articolul 68 (1), legea educației ne anunță despre curriculumul național pentru învățământul primar și gimnazial și despre faptul că se axează pe 8 domenii de competențe cheie care determină profilul de formare a elevului.

Dacă religia, ca disciplină predată în școală, până la acest moment era oarecum acoperită de aria moralei și limitată ca acțiune doar în cadrul orei de predare, potrivit Predării pe competențe, ea își lărgeste aria acțională.

Competența, *capacitatea* cuiva de a se pronunța pe marginea unui lucru, *în temeiul unei cunoașteri adânci* a problemei în discuție (cf. DEX, 1998) aduce imperativ în atenție motivarea sa intrinsecă. În atare context se vorbește de un principiu al triangulației privind motivarea elevului pentru transferul de competențe: motivația educațională, motivația civică, motivația morală

Prezentând o paralelă a analizei la clasă a modelului de predare pe obiective și cel de predare pe competențe se identifică nevoia unei motivații interne puternice ce va trebui să stea la baza transferului de competențe la clasă.

Capitolul II

Contribuția Părintelui Stăniloae la definirea noțiunilor de

Persoană și Comuniune

Parcă nimic din ceea ce ne învață Părintele Dumitru Stăniloae prin întreaga sa operă nu ne este străin și cred că toată această înflăcărare, această viață jertfită ca teologie, că tot acest izvor adânc, izvor bogat de învățătură nu vine doar pe calea unei reflecții teologice, pe calea unei teologii teoretice. Trebuie să fi fost mai mult decât o cugetare teologică, mai mult decât o aplecare insistentă asupra studiului și a cărților. Această profundă teologie a putut fi pusă pe hârtie prin harul care a lucrat în viața persoanei părintelui. El nu s-a oprit numai la a gândi teologia sau teologic, ci mai ales trăirea *tainei creștinătății* în propria sa existență care l-a făcut

să fie o persoană aleasă și chemată de Dumnezeu pentru a-i sluji nu numai la Sf. Altar dar și prin munca de autor de scrieri teologice și prin aceasta un minunat mărturisitor al Sfintei Treimi.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae a fost „darul și binecuvântarea lui Dumnezeu pentru școala teologică românească, pentru a cărei întărire în credință a ostenit o viață”⁴, impunându-se în conștiința multor contemporani ca „un mărturisitor al iubirii divine și al demnității umane”⁵, ca „teologul dragostei creștine”⁶. A lărgit posibilitatea dialogului dintre persoanele umane prin lucrările sale și a accentuat valoarea și rolul deosebit al teologiei în relația existențială umană : „rolul teologiei în vremea noastră este acela de a dăruii oamenilor o înțelegere superioară a tuturor lucrurilor din viața lor, o mângâiere finală, o convingere puternică a faptului că acțiunile lor au cu adevărat un rol esențial ; scopul teologiei este să îndemne pe oameni să participe din tot sufletul la aceste acțiuni cu convingerea că lucrează la împlinirea planului lui Dumnezeu, Care cheamă întreaga creație spre scopul ei final. Teologia de mâine trebuie să fie deschisă în fața realității istorice și a lumii, dar trebuie să fie și duhovnicească în același timp”⁷.

⁴ Volum omagial *Părintele Dumitru Stăniloae în conștiința contemporanilor. Mărturii, evocări, amintiri*, Editura Trinitas, Iași, 2003, p. 14

⁵ *Idem*, p. 9

⁶ *Ibidem*, p. 13

⁷ *Ibidem*, p. 18, cf. Dumitru Stăniloae, *Teologia și Biserica*, Editura Tinos, Atena, ediția a doua, p. 209 și 216

PARTEA a II-a
STUDIU PRACTIC, CONSTATATIV ȘI DE IMPACT

CAPITOLUL III

**Percepția tinerilor din gimnaziu în legătură cu manifestarea religioasă
potrivit valorilor: *Persoană și Comuniune în Ortodoxie*,
ca urmare a studierii religiei în școală**

În acest capitol se intenționează identificarea unor instrumente care să evidențieze atitudini și fapte, în contextul „Experienței lui Dumnezeu” – versiunea engleză a Teologiei Dogmatice a Părintelui Stăniloae⁸ – pornind de la particular spre general, pentru a recunoaște în comportamentul tinerilor de azi implicațiile morale ale comuniunii personale cu Dumnezeu și cu semenii, în sensul moralei creștin-ortodoxe, ca urmare a instruirii lor, prin predarea religiei în școală, dar mai ales conținutul infrastructurii educaționale oferit de școală, ca suport al creșterii spirituale, morale și culturale a elevilor, dacă avem în vedere viziunea Bisericii Ortodoxe Române referitoare la educația religioasă realizată în școală, așa cum am arătat în Introducerea prezentei lucrări

Cercetarea cuprinsă în acest capitol își propune identificarea gradului de conștientizare de către elevi a trăirii religioase în privința comuniunii cu semenii și cu Dumnezeu, a realității urcușului ascetic în viața lor, ca rost al lor ontologic de ființă personală, pornită pe drumul spre asemănarea cu Dumnezeu, dar și a modului în care elevii înțeleg să utilizeze resursele educaționale acumulate la școală în timpul orei de religie.

⁸ Ibidem, pag. 108

În cadrul studiului au fost cuprinși 460 de elevi, cu vârsta între 12 și 14 ani, pe parcursul a trei ani școlari 2009-2012, iar 5 elevi au participat la cercetarea de profunzime a obiectivelor propuse, pe parcursul anilor școlari 2012-2014.

Selecția lotului s-a făcut fără criterii particularizate, elevii participanți fiind înscriși la clasele gimnaziale, în anii școlari 2009-2012, la Școala Gimnazială Nr. 13 „Mircea cel Bătrân” Pitești, iar cei 5 din Școala Gimnazială de Excelență ”Sf. Mc. Filotea” Pitești.

S-au ales pentru participarea la studiu elevi din ciclul gimnazial, pe considerentul că dețin destule cunoștințe, potrivit vârstei pentru a înțelege cerințele chestionarului și vor putea răspunde în consecință, dar mai ales pentru faptul că acești elevi se află în stadiul dezvoltării personale specifice preadolescenței, când ar dori să-și exprime opinia în legătură cu satisfacția față de studiul unei discipline, față de importanța acesteia în dezvoltarea lor și față de competențele dobândite pe parcursul anilor de studiu, potrivit canoanelor religioase de viață ortodoxă.

Elevii fac parte dintr-o comunitate școlară eterogenă, atât ca etnie, cât și ca situație socială, financiară, demografică, culturală ori religioasă.

Obiective generale:

1. stabilirea nivelului de înțelegere a conținuturilor legislative de către elevi, în perspectiva realizării finalităților educației în învățământul preuniversitar, în general și în perspectiva educației religioase, în particular;
2. identificarea factorilor de ordin experiențial, care favorizează o atitudine pozitivă și chiar interes în raport cu predarea religiei în școală, odată cu implementarea legii noi a educației;
3. stabilirea corelațiilor între vârsta elevilor, nivelul de înțelegere a conținuturilor religioase, a conținuturilor legislative care-i privesc, mediul rezidențial și interesul manifestat pentru perfectarea cunoașterii religioase.

Obiective specifice:

1. desprinderea unor concluzii, care să contribuie la optimizarea atitudinii religioase a elevilor de gimnaziu în concordanță cu conținuturile legii educației, de curând implementate;
2. valorizarea propunerilor elevilor, încât să crească participarea lor intelectuală și afectivă la îmbunătățirea orei de religie în general și a creșterii lor morale în special, uzând de suportul structurat al instituțiilor de învățământ reglementat prin conținuturile legislative subsecvente legii educației naționale, care să vină în sprijinul satisfacției beneficiarilor și îndeplinirii finalităților educației;
3. identificarea preocupării elevilor pentru formarea conduitei și caracterului moral-religios, după modelul Mântuitorului și a preocupării pentru educarea atitudinilor de experiență a teologiei creștine prin prisma studierii tuturor disciplinelor la clasă;
4. identificarea factorilor care perturbă urcușul ascetic al credincioșilor elevi prin schimbarea metodicii actului didactic, prin transfer de competență.

Obiective practice:

1. identificarea elementelor interacționale în cadrul desfășurării actului didactic în vederea ameliorării impactului schimbării metodicii actului didactic la elevilor, din perspectiva predării religiei în școală;
2. identificarea unei strategii de determinare a manifestărilor atitudinale moral-religioase ale elevilor, care să acceseze în întregime toate resursele educaționale motivaționale.

Ipotezele cercetării

Ipoteza generală a cercetării de față este:

Presupunem că în sistemul actual de învățământ (raportându-ne la 3 elemente cheie: planuri cadru, programe școlare, număr de copii pe clasă) atitudinea pozitivă a elevilor față de valorile religioase – omul, ființă personală și comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii, baze ale urcușului duhovnicesc, ca valori determinante în transferul de competențe – sunt favorizate de factori pedagogici (înțelegerea noțiunilor, asocierea și aplicarea lor în practică, mediul familial de dezvoltare a elevului, personalitatea profesorului, demersul didactic al lecțiilor de religie, structura și conținutul programei școlare), prin predarea conținuturilor într-o metodică bazată pe obiective, iar activitățile practice, care dau vizibilitate Bisericii (acțiuni caritabile în școală, colaborări între elevi, părinți și cadrele didactice, în cadrul unor proiecte și programe comune ale Bisericii și Școlii cu scopuri moral-civice) în spațiul comunitar, dezvoltă competențele din domeniul socio-uman prevăzute de lege (competențe sociale și civice; competențe de sensibilizare și de expresie culturală) și chiar competența de a învăța să înveți.

Ipoteza specifică a cercetării de față este:

Cu cât disciplina religie își diluează acțiunea și discursul moralizator, în cadrul altor discipline de studiu, prin prisma transferului de competențe transcurriculare, ea se va regăsi tot mai puțin în acțiunea religioasă practică a tinerilor și participarea lor la viața Bisericii, ca fundament al dezvoltării moral-civice, devenind un element educațional sintetic, mai mult teoretic.

CONCLUZII

Preoția universală rămâne imperativul fiecărui credincios care a primit botezul lui Hristos, de a spune celorlalți, alături de preoți și episcopi, atât despre bunătățile vieții veșnice, asigurată nouă prin Jertăa lui Iisus Hristos, dar mai ales despre modalitățile prin care putem participa la bucuria acestor bunătăți: *”Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată.”* (I Petru II, 9). Profesorul de religie este misionarul Bisericii lui Hristos în școală. El este permanent în căutarea acelui mesaj indicator prin care elevul său vede Biserica, principalul spațiu de aplicație a învățăturii de credință. Părintele Stăniloae ne face să înțelegem cu ușurință acest lucru prin îndemnul de raportare a noastră continuă la Sfintele Taine, ca mijloace de primire a harului mântuitor, săvârșite de însuși Iisus Hristos, care nu vine în chip văzut ca să sfințească preoți, săvârșitorii văzuți ai Tainelor. Comuniunea cu Dumnezeu prin Biserică nu poate exista decât prin comuniunea membrilor Bisericii, care deopotrivă aduc lui Dumnezeu *”jertfă de laudă, adică rodul buzelor, care preaslăvesc numele Lui.”* (Evrei 13, 15). Astfel, punând în acțiune voința proprie a elevului, profesorul de religie îi asigură acestuia explorarea resurselor interioare proprii, dar mai ales mediul comunional de viețuire creștină duhovnicească cu întreaga viziune despre moarte și viață de dincolo de ea, promovată de comunitatea în care viețuiește omul. „Sfânta Scriptură vorbește despre ființa umană nu ca despre o simplă creatură biologică, ci de omul ca persoană individualizată, Adam, icoană a lui Dumnezeu cel nevăzut. Omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, mai precis după chipul Sfintei Treimi (Facere 1, 26-27). Având o umanitate plină de har, Adam este împodobit cu cinste și înțelepciune (Psalmul 20, 3-4) și așezat în „comuniunea” lui Dumnezeu, în rai, unde era sădit arborele vieții (Facere 2, 8-9).